Maastikud. Pinnaehituse läbi tingitud viirulisus saab maastikuliselt veel tähtsamaks selle läbi, et ta peegeldub mitte ainult vete, vaid ka maistute ja asulate rühmituses ning liikimisteede asendis. Kirjude põlluruutude ja hallide teede võrguga kaetud pikergused voored tõusevad asustatud saartena sinavate järvede vahel või luhtade, rabade ja metsade üle, kus heinaküünid ja -kuhjad, turbatööstus, kari karjasega, kitsad jalgrajad või üksik veski paisjärve rannal ning sealsamas sirgjooneliselt üle orulammi jooksev maantee esindavad inimese mõju looduses. Elamud on enamasti kõrgendikkude nõlvul, soiste madalikkude kasutusala piiril või vähemalt tema läheduses.

Maastikuliselt on Palamusele iseloomustavate kohtadena mainitavad Palamuse ja Kaarepere kirik ümbritsevate majarühmade ja aedadega, kaugelepaistev Kuremaa mõisa ja puiestik Kuremaa järve loodeotsas, avarad sood edelapiiril, Verioja lai moldorg ning kõige pealt tüübiline „järve- ja vooremaastik" kihelkonna edelaosas, kus Prossa ja Pikkjärv, Nava mägi, Nava küla ning Pikkjärve, Kaarepere, Prossa ja Luua mõisa oma majarühmade, metsade, puiestikkude, põldude ja ühendavate teedega moodustavad selgejoonelise ja vahelduva maastikulise ühiku.

4. Inimene.

Elamud ja asulad. Tüübiliseks talu elumajaks on harilik puust rehealusega ühise katuse all olev kahe- või kolmekambriline sindel-, tihti aga ka õlgkatusega ehitus. Katus on enamasti täie kelba ja lahtise unkaga (uluotsaga), harvemini poole kelbaga. Uuemad elamud on pea ikka täisviil-ehitused, rehealusest ja muist hooneist lahus, 4—6 tublisti valgema elutoaga. Tubadest hoitakse harilikult üks puhtam, mis võõrastetoa kohuseid täidab, kuna elutoad puhtuse suhtes aga mõndagi soovida jätavad. Mööbel enamasti lihtne, kodus valmistatud, kuid ka vabriku mööbel pole haruldane. Kõrvalhooned ehitatakse viimsel ajal kõige enam kivist ja enam-vähem ajakohaste nõuete järele.

Hoonete asetuses on valitsev keskõue-süsteem, kus majad asuvad ümber õue. Viljapuu-aed on harilikult elumaja otsas või taga, keeduvilja-aed aga viljapuu-aia või hoonete ümbruses ega ole millegagi piiratud, kuna viljapuu-aeda pea alati ümbritseb planktara. Muud tarad, iseäranis tänavail, on rõht- ja latt-tarad. Pärast Vene sõda on hakatud mitmel pool tegema ka okastraat-tarasid.

Asulad on levinud üle kihelkonna harimiseks kõlbliku ala; vähe tihedamalt on neid Kuremaa järve ümbruses, sest siin asuvad Palamuse alevik ning suuremad külad (Kõduküla, Toovere jne.). Külad kuuluvad suuremalt osalt hajaküla tüüpi, kus talud enam-vähem laiali pillatud igaüks oma krundi järele. Ahelkülasid tuleb ette peaasjalikult põhjaosas; tüübilistena võiks nimetada Kuremaa järve nõo idaserval olevaid Toovere ja Kõduküla, osalt ka kihelkonna loodeosas olevat Kassinurme küla. Sumbküla tüüpi esindab Palamuse alevik.